

УДК 336.7:340.5:347.7

ВОРОНKOBA B.Г.,

доктор філософських наук, професор,
зав. кафедри менеджменту організацій та управління проектами
Запорізької державної інженерної академії
valentina-voronkova@yandex.ru

СОСНІН О.В.,

доктор політичних наук, професор,
зав. кафедри міжнародної інформації
Національного авіаційного університету
alvas.sosnin@yandex.ru

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ВИКЛИК ЧИ ПОТРЕБА ЧАСУ?

Розробка концепцій функціонування інформаційного суспільства стає найважливішою задачею суспільно-політичного розвитку сучасної держави, яка має бути конкурентоспроможною, інноваційною, технологічно оснащеною, націленою на розвиток науки, освіти, культури. Розкривається сутність нової глобальної інформаційної економіки, яка сприяє появі нової інформаційної форми – мережевого підприємства, яке характеризується гнучким виробництвом, новими системами управління, організаціями, що базуються на горизонтальній, а не на вертикальній моделі. Дається аналіз того, що інформаційна революція, яку ще називають комп'ютерною, розпочавшись з появи першого персонального комп'ютера, принципово змінила образ життя і характер праці людей в більшості країнах світу.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформація, інформаціоналізм, мережеве виробництво, інформаційна економіка, інформаційна революція

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Дана робота виконана в контексті НДР «Удосконалення механізмів розвитку інформаційного суспільства як цивілізаційної парадигми сучасного українського суспільства в умовах глобалізації» кафедри менеджменту організацій та управління проектами Запорізької державної інженерної академії, затвердженої Міністерством освіти і науки на (2015-2017). В дослідженні мова йде про становлення інформаційного суспільства як цивілізаційної парадигми розвитку сучасного українського суспільства в умовах глобалізації, дається порівняльний аналіз глобального інформаційного, мережевого, інформаціологічного, комунікаційного суспільства в контексті міжнародного і вітчизняного контекстів. Йдеться про раціональність нового типу, бо на зміну соціальній лінійності як вираження гомогенності (однаковості соціальних зв'язків) структур і відносин приходить соціальна нелінійність, яка вказує на наявні відмінності. Філософія інформаційного суспільства націлена на виявлення суттєвих проблем, які стоять на шляху досягнення країною

конкурентного потенціалу. Аналізуються особливості інформаційної складової у досягненні конкурентоспроможності держав та їх вплив на цивілізаційний розвиток сучасного світу та інтеграції України у глобальне інформаційне суспільство, що в значній мірі активізує інформаційно-комунікаційне управління і сприяє соціальним перетворенням. Актуальність теми обумовлена бурхливим розвитком епохи інформаційної революції, що прийшла на зміну постіндустріальному суспільству, яка вносить радикальні зміни в усі сфери суспільного життя і потребує глибокого дослідження інформаційного суспільства як соціального явища і соціального процесу. Інформаційне суспільство як цивілізаційна парадигма розвитку сучасного соціуму, в якому стикаються філософські, соціологічні, управлінські проблеми, є недостатньо вивченим в контексті філософської науки. В сучасних філософських дискурсах найважливіше місце займають гносеологічні, онтологічні та аксіологічні виміри інформаційно-комунікативного процесу, що отримали назву «глобальна революція у спілкуванні». Головна гіпотеза – можливість побудови в Україні інформаційного суспільства з результативними зворотними зв'язками, а саме суб'єкт-суб'єктними, що сприяють підвищенню ефективності управлінського процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Інформаційне суспільство – суспільство, що з'явилося на основі інформаційної супермагістралі (злиття різних технологій в одну інтеграційну ***інформаційну технологію***), а також збільшення ролі інтелектуальних послуг у фінансовій сфері. Все це привело до утворення нової технічно-економічної основи сучасної держави, яка в свою чергу здійснює глибокий вплив на характер сучасного суспільства. М. Кастельс виокремлює п'ять рис ***інформаційної економіки*** в доробку „Інформаційний вік: економіка, суспільство і культура” (1996 р.) [1, 608с.], що являє собою тип сучасної економіки, у якій відбувається поширення ***інформаційних технологій*** у сфері матеріального і нематеріального виробництва. В її основі перетворення інформації на один з найважливіших факторів соціально-економічного прогресу суспільства загалом та конкретної особи, зокрема. М. Кастельс таке суспільство назвав „інформаціоналізмом”, яке зводяться до наступного: 1) інформація є основним ресурсом („сировиною”) економіки; 2) інформаційна технологія здійснює глибокий вплив на суспільство і людину; 3) інформаційна технологія здійснює такий рівень оброблення інформації, при якій логіка мереж може застосовуватися до економічних процесів та організацій; 4) інформаційна технологія і мережева логіка дозволяють добитися гнучкості, в результаті чого процеси, організації та інститути можуть легко змінюватися при постійному виникненні нових форм; 5) індивідуальні технології зливаються в одну інтегровану систему. Згідно М. Кастельсом, суспільство ***інформаціоналізму*** тісно пов'язане з глобалізацією. М.Кастельс вивчає умови виникнення нового інформаційного суспільства, культури і економіки, яке виникло в США в результаті революції в інформаційних технологіях (телебачення, комп'ютери), що привело до фундаментальної перебудови капіталістичної системи, розпочинаючи з 1980-х рр. і до появи „інформаційного капіталізму”. Крім

цього, виникали „інформаційні суспільства” в інших країнах, хоча між ними існують значні культурні та інформаційні відмінності. Обидві вказані форми базуються на „інформаціоналізмі”, тобто способу розвитку, при якому основним джерелом продуктивності стає якісна здатність оптимізувати використання факторів виробництва на основі знання та інформації. Розповсюдження інформаціоналізму, особливо „інформаційного капіталізму”, приводить до виникнення опозиційних соціальних рухів, що базуються на особистості та ідентичності: такі рухи викликають сучасний еквівалент того, що марксистки називають „класовою боротьбою”.

Розповсюдження „інформаційного капіталізму” і проблем, які він породжує (експлуатація, обмеження доступу, загроза особистості та ідентичності), втілюється різноманітних соціальних рухах (екологічні, феміністські), які спираються головним чином на *ідентичність*. Сутність аналізу, який проводиться М.Кастельсом, заключається в тому, що він використовує інформаційні технології. В 1980-і р. виникає нова глобальна *інформаційна* економіка із зростаючою прибутковістю. Вона є інформаційною тому, що продуктивність і конкурентоспроможність її господарських одиниць чи агентів (фірми, регіони чи держава) фундаментальним чином залежать від їх здатності виробляти, обробляти чи ефективно застосовувати *інформацію*, яка базується на знаннях. Вона *глобальна* тому, що володіє здатністю функціонувати як єдине ціле в реальному часі у масштабах всієї планети. Вперше це стало можливим завдяки новим інформаційним і комунікаційним технологіям. Нова „інформаційна” економіка, а не просто заснована на інформації, тому що культурно-інституціональні властивості всієї політичної і соціальної системи включені в розповсюдження і здійснення нової економіки сприяє поява нової інформаційної форми – *мережевого підприємства*, яке характеризується гнучким (а не масовим) виробництвом, новими системами управління, організаціями, що базуються на горизонтальній, а не на вертикальній моделі і поєднанням великих корпорацій в стратегічні альянси. Сама постіндустріальна економіка передбачає в структурі валового продукту високу частку третичного сектору – сфери послуг. У розвинутих країнах *мережеве* виробництво є матеріалізацією культури глобальної інформаційної економіки, і це дає можливим перетворенню сигналів в товари завдяки обробленню інформації, в результаті чого змінюється *природа праці*. М.Кастельс розглядає виникнення культури реальної віртуальності, нової просторової логіки, „простих потоків”, так як інформація є доступною в будь якому куточку земного шару. Керівні функції і процеси в інформаційну епоху у все більшій мірі організовані навколо мереж, які визначаються як сукупність взаємопов’язаних вузлів. Мережі відкриті і здатні до необмеженого розширення, динамічні, можуть оновлюватися, не руйнуючи систему в цілому. Те, що наша епоха визначається мережами, не означає кінця *капіталізму*. Дослідник О.Пунченко відмічає, що «цивілізаційний прогрес здійснюється в умовах розгортання і розвитку трьох революцій: науково-технічної, нанотехнологічної та інформаційно-комп’ютерної» [2, С.27].

Інформаційна революція, яку ще називають комп'ютерною, розпочавшись з появи першого персонального комп'ютера в 1981 р., принципово змінила образ життя і характер праці людей в більшості країн світу. Характерною особливістю цієї революції є те, що **інформація** стала найважливішим ресурсом без якого не можливо в принципі здійснити управління підприємством сучасного світу. Результатом інформатизації стає те, що з'явилися не тільки безвідходні енерго і ресурсозберігаючі технології, але і сама економічна діяльність істотно трансформується в сторону диференціації виробництва. Інформаційна революція багаторазово збільшила можливості людей здійснювати контроль за змінами, які відбуваються в оточуючому середовищі, суспільному і політичному житті. Незважаючи на те, що характер інформаційної економіки окреслений достатньо чітко, **природа інформаційного суспільства** залишається ще не визначеною. Вважається, що однією із його рис є можливість більш широкого доступу до інформації, проте сучасне суспільство розділене на тих, хто **має доступ до інформації**, і тих, хто позбавлений такого доступу, в результаті чого виникає нова форма соціальної стратифікації - "інформаційно багаті" та "інформаційно бідні". Проте технологічні зсуви у такого роду суспільствах не приводять до зміни політичної чи іншої **форми суспільства**. В широкому плані, з точки зору системних змін, інформаційна технологія сприяє культурній глобалізації і відповідно послабленню національних культур і націй – держав в якості основних одиниць соціальної організації.

Людство вступає в нову епоху, або фазу свого розвитку, яку фахівці називають „вузлом” цивілізації. „Сучасне суспільство переходить від постіндустріального до інформаційного стану” (М.Моїсеєв). Одні вважають, що суспільство вступає в „нове середньовіччя” (У.Еко); інші проголошують появу „цивілізації занять” (А.Шафф); треті – рух до інформаційного суспільства (М.Моїсеєв). Інформаційне суспільство формується як новий образ на основі «святої трійці»: комунікаційний супутник, кабельне телебачення; персональний комп'ютер. Дефіцит інформаційного виміру вимагає: надзвичайно швидкої і точної реакції на події, що відбуваються; уміння зосередитися на стратегічних напрямках; зміни технопростору, тобто переходу від традиційних транспортних засобів і транспортної мережі до інформаційно-комунікативної мережі (телефон – комп'ютер – телевізор) як „нервової” системи нової цивілізації.

Найактуальнішими ідеями, що сприяли появі інформаційного суспільства є наступні: технотронна цивілізація змінюється на антропогенну (Г.Г.Ділігенський); «наступив кінець історії», тобто почався постісторичний період (Ф.Фукуяма); народження «багатовимірної людини» постіндустріальної цивілізації (Г.Маркузе); «революція в сфері людської психіки» (Р. Бек), у межах якої він виділяє три революції: науково-технічну (матеріальну); соціальну; психічну. У результаті психічної революції в людській душі відбувся переворот і релігія володіє людиною; ряд дослідників говорить про те, що «XXI століття є століттям свідомості» (П. Рассел); головна мета психічної революції – самореалізація й самовираження особистості. Як відмічають А.Зеленков, І.Олейник, «У результаті була обґрунтована необхідність введення у

категоріальний апарат концепції «інформаційної цивілізації» поняття «сектор інформаційних та комунікаційних технологій» (ІКТ) [3, с. 18]. *В результаті інформаційне суспільство інтерпретується як специфічний етап сучасної цивілізаційної динаміки, як власне «інформаційна цивілізація», у рамках якої соціальні процеси відчують на собі трансформуючий вплив «інформаційної економіки».*

У концепції інформаційного суспільства як цивілізаційної парадигми сучасного розвитку відбивається домінування «четвертинної» інформаційної сфери економіки, що йде слідом за сільським господарством, промисловістю й економікою послуг; значно збільшується інтелектуалізація праці; відбуваються якісні перетворення всіх сфер громадського життя. Концепцію «інформаційно-технічної цивілізації» розробив **Ж.Еллюль** у роботі «Інша революція». На його думку, незабаром відбудеться: повна перебудова виробничих потужностей західного світу з метою «допомоги» країнам третього світу; відмова від застосування політичної сили; всебічне розгортання здібностей і диверсифікації занять, тобто руйнування спеціалізації та однобічності в професійній підготовці; різке скорочення робочого часу й розробка нових соціокультурних цінностей, що дозволяє по-новому осмислити життя і своє місце в цивілізації; прогрес цінностей оцінюється з позицій зростання виробництва таких цінностей, що дозволяють по-новому осмислити життя і своє місце в цивілізації.

М.Маклюен розробив *трьохступінчасту модель всесвітньої історії*: 1) *перша епоха* – „людина, що слухає”: епоха племінного індивіда з переважанням усного мовлення як комунікації в акустичному (доалфавітному) світі (міфологічна свідомість); 2) *друга епоха* – „людина, яка дивиться”: епоха типографського чи індустріального індивіда з переважанням друкованого слова над усним мовленням у комунікації. У дану епоху вихід алфавіту означав перехід до нової ери; 3) *третья епоха* – «людина, яка слухає і дивиться» – епоха вільного індивіда в умовах перемоги електронної (аудіовізуальної) комунікації, яка поліпшує інтелектуальні здібності і творчий характер особистості. М.Маклюен вважав, що електронна революція **кардинально змінила життя**. На першому етапі електронні технології (космічний зв'язок, портативний відеозапис) виконували роль соціальної терапії. Вони створили новий тип соціального спілкування, завдяки якому вирівнюються диспропорції, зумовлені географією й економікою; поліпшується взаєморозуміння між різними шарами суспільства й народами. На більш високих стадіях розвитку електронна революція спричинила великі соціальні зміни [4, 432с.]. На всіх етапах цивілізації саме технічні засоби зв'язку виступають рушійною силою всіх революційних зсувів та змін у сфері розвитку суспільних відносин, так і в свідомості і психології людей.

Другий етап комунікаційної революції пов'язаний із трьома великими інноваціями: супутниковий зв'язок; створення оптоволоконних кабельних мереж, цифрових електронних пристроїв; застосування мікропроцесорів й інтегральних схем для швидкісного прийому й передачі інформації. Це відкриває для будь-якої людини в будь-якій точці Землі доступ до баз даних і

знань. Подібні інтелектуально-технологічні системи спричинюють принципово новий стан цивілізації й культури й призводять до виникнення глобального *гіперінтелекту* (індустрії даних і знань). Комп'ютеризація створює технологічну основу інформатизації суспільства, в якому інформатика й володіння ЕОМ є другою грамотністю, що підвищує інтелектуальні й творчі здібності людини. **Інформаційна технологізація** соціального життя сприяє формуванню нової концепції демократії – *«комп'ютерної демократії»*, в якій інформація уособлює владу. Інформація замінила собою соціальну революцію, тому владні структури, щоб завоювати свідомість громадськості, вимушені вести з нею постійний діалог, налагоджувати гнучку й мобільну політику двосторонніх контактів.

Посередником між владою і суспільством виступають «мас-медіа», незалежні засоби масової інформації (особливо електронні). Ще одним соціальним інститутом, що здійснює зв'язок управлінських структур із громадськістю, є система *«наблік рилейшнз»* (зв'язок з громадськістю). Виступаючи в ролі посередника у двосторонньому спілкуванні як консенсусній і конвергентній комунікації, *наблік рилейшнз* забезпечують: для владних установ – формування сприятливої громадської думки шляхом поширення інформації про свою діяльність в інтересах громадськості; для громадськості – реалізацію свого права на доступ до соціальної інформації, що є невід'ємною складовою суспільної життєдіяльності.

Інформаційне суспільство вимагає, щоб людина підпорядковувалася суспільству культуроцентрично. Ж.Еллюль звертає увагу на всебічний розвиток здібностей людини, тобто на підвищення рівня його культури, освіченості й духовності, а це несумісно з голим індивідуалізмом, споживацтвом, рабським підпорядкуванням працівника бюрократичній і технологічній дисципліні. Інтелектуальні технології – це ключ до розуміння інформаційного суспільства в контексті його культуроцентризму: ці технології базуються на комп'ютерних програмах, переробці інформації з метою управління технологічними процесами; телекомунікації задають ритм усій життєдіяльності суспільства; електронні засоби стають основним каналом поширення інформації; інформаційно-технологічне суспільство вносить нові мотиви в проблеми соціальної рівності; держава стає децентралізованою, так як відкриває простір для прояву індивідуальної свободи особи. Децентралізація управління – це майбутнє інформації. Культура – регулятор функціонування й розвитку інформаційного суспільства. Криза класичної раціональності вимагає відмови від абсолютизації раціональності й уточнення самого поняття суспільного прогресу. Високий рівень виробництва й споживання – це лише передумова для всебічного розвитку особистості.

Таким чином, **інформація як культурна функція інформаційного суспільства** – це одна з трьох основних субстанцій – поряд з енергією і матерією, – що створюють світ, в якому живе людина. Інформаційна технологізація соціального життя викликала нову концепцію демократії – *«комп'ютерну демократію»*, у якій інформація ототожнюється з владою. Головним у визначенні її особливостей є те, що вона повинна вести постійний

діалог з громадськістю, вести з нею постійний діалог, мати гнучку і мобільну політику двохсторонніх контактів, розглядається не взагалі, а відносно окремої людини або суспільства.. У широкому розумінні **інформація** – це все те, що трансформує. У вузькому – те, що трансформує інфологічну підсистему системи. **Інфологічна** система складається зі знань, ідей, уявлень, фантазій, правил діяльності, вірувань. Інформаційне суспільство є різновидом постіндустріального суспільства. Інформація (від лат. information – виклад, пояснення) – сукупність знань, які включаються в повідомлення; сукупність характеристик, які представляють деякий об'єкт в його якісній визначеності; упорядковане, організуюче начало, що протидіє ентропії.

Теорія інформаційного суспільства виходить з того, що у високорозвинених країнах світу **інформаційний сектор** за темпами зростання почав помітно випереджати традиційні галузі, і за прогнозами, ця тенденція посилюватиметься в майбутньому. В США, наприклад, у середині 80-х років в інформаційному секторі було зайнято 46,6% економічно активного населення, тоді як із сфері послуг – 28,8; у промисловості (без виробництва комп'ютерного і комунікаційного устаткування) – 22,5; у сільському господарстві - 2,1%. Це свідчить про виникнення в сучасних умовах нового основного джерела вартості, яке пов'язане насамперед з інтелектуальним потенціалом, знаннями працівника, а не з його психофізичними зусиллями, як у минулому. У зв'язку з цим в контексті теорії інформаційного суспільства з'явилася принципово нова концепція вартості – **інформаційна**, згідно з якою домінуючим типом у структурі суспільної праці є не структурно розділені, а переважає **інтелектуальна**, озброєна науковими знаннями праця. Якщо знання у своїй системній формі застосовуються у практичній переробці існуючих виробничих ресурсів, то можна сказати, що саме вони, а не праця виступають як джерело вартості.

Світ вступає в еру інформаційного суспільства. Можливості кожної країни, в першу чергу, оцінюються через її інтелектуальний потенціал, наявність нових знань і технологій. У зв'язку з цим важливого значення набуває розвиток сфери науково-технічної інформації (далі - НТІ). У сучасних умовах науково-технічна інформація в багатьох країнах світу віднесена до основних пріоритетів і знаходиться в полі зору державного управління. У США, Японії, Китаї, Індії, інших країнах існують чіткі схеми державного управління інформаційними системами, збору та розповсюдження наукової і науково-технічної інформації та створення умов для забезпечення зручного доступу до неї. Країни СНД (Росія, Білорусь, Казахстан) останнім часом також приділяють цій сфері достатньо уваги. Так, у Білорусі вирішено питання фінансування розвитку НТІ як окремої сфери у розмірі 5 % видатків на науку, у Казахстані її розвиток здійснюється шляхом затвердження і фінансування п'ятирічних цільових науково-технічних програм тощо.

Інформаційний ресурс є основою інформаційно-аналітичної і прогнозової діяльності. На цей час інформаційні ресурси, як опубліковані, так і неопубліковані, створюються і накопичуються міністерствами, державними комітетами, відомствами, науковими і науково-дослідними організаціями і

установами відповідно до напрямів їх діяльності. Таке автономне формування галузевих (спеціалізованих) інформаційних систем і ресурсів орієнтовано на вирішення відомчих завдань і не сприяє об'єднанню цих ресурсів у загальнодержавний фонд. Залишаються поза увагою і недостатньо використовуються ресурси, що відображають результати науково-технічної діяльності наукових установ, підприємств, організацій. Необхідно концептуально визначитись із формуванням національних інформаційних ресурсів науково-технічної інформації з метою забезпечення широкого доступу до них користувачів.

В Україні здійснюється інформаційне забезпечення користувачів науково-технічною інформацією, але за відсутністю чіткого державного управління і координації діяльності ще не забезпечено умови формування інтегрованого ресурсу для належного супроводження наукової та науково-технічної діяльності. Відсутня система та фінансове забезпечення стандартизації та міжнародного співробітництва в галузі науково-технічної інформації. В умовах формування інформаційного суспільства України для забезпечення розвитку системи науково-технічної інформації на національному рівні та з метою інтеграції у світове інформаційне суспільство необхідно здійснити низку заходів, а саме: забезпечення інформаційного суверенітету України; вдосконалення державного регулювання розвитку інформаційної сфери шляхом створення нормативно-правових та економічних передумов для розвитку національної інформаційної інфраструктури та ресурсів, впровадження новітніх технологій в цій сфері, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну; активне залучення засобів масової інформації для боротьби з корупцією, зловживаннями службовим становищем, іншими явищами, які загрожують національній безпеці України; забезпечення неухильного дотримання конституційного права громадян на свободу слова доступ до інформації, недопущення неправомірного втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у діяльності засобів масової інформації, дискримінації в інформаційній сфері і переслідування журналістів за політичні позиції; заходів щодо вжиття комплексних заходів до захисту національного інформаційного простору та проти дії монополізації інформаційної сфери України;

В той же час проявляють загрози в інформаційній сфері. Загрози в інформаційній сфері - це: прояви обмеження свободи слова та доступу громадян до інформації; поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії; комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм; регулювання інформації, яка становить державну та іншу, передбачену законом таємницю, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави, або спрямована на забезпечення потреб та національних інтересів суспільства і держави; намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації. Як відмічає дослідник А.Лазаревич, «Вирішення проблеми слід шукати також у забезпеченні інформаційної безпеки шляхом

звернення до онто-та еґоінформаційним підсистемам людини, а також до класичних питань формування інформаційної культури як культури користування технологіями виробництва і передачі інформації і культури її споживання» [5, с.8]. У той же час акумуляція ризиків в інформаційному суспільстві ототожнюється головним чином з дефіцитом інформації, неповнотою чи неефективністю інформації, з використанням інформаційного насилля, Інтернету як платформи для скандалів та кібератак хакерів противника.

Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують даліше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Це досягається шляхом: забезпечення поступової інформатизації системи освіти, спрямованої на задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу; запровадження дистанційного навчання із застосуванням у навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій поряд з традиційними засобами; розроблення індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності залежно від конкретних потреб, а також випуску електронних підручників; створення індустрії сучасних засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню і є важливою передумовою реалізації ефективних стратегій досягнення цілей освіти. Держава підтримує процес інформатизації освіти, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у системі освіти; сприяє забезпеченню навчальних закладів комп'ютерами, сучасними засобами навчання, створенню глобальних інформаційно-освітніх мереж; забезпечує розвиток всеохоплюючої системи моніторингу якості освіти всіх рівнів. Як відмічає О.Дзьобань, «Інформація як специфічне явище потребує особливого правового режиму, а інформаційні відносини – спеціального правового регулювання» [6, с.42].

Висновки й перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

В ході проведеного аналізу ми дійшли висновку, що інформаційне суспільство – вища фаза техногенного світу, одна із моделей постіндустріального світу, концепція якого виникла у 80-і роки. Концепція інформаційного суспільства відображає місце, роль і значення в житті суспільства, виробництва, розповсюдження і споживання інформації. Цьому сприяв “бум” інформатики і комерційна реклама, що зображає ***комп'ютер*** як свого роду контроль над майбутнім. Інформаційне суспільство – це суспільство, в якому інформація та рівень її використання кардинальним чином впливають на економічний розвиток і соціокультурні зміни в суспільстві. Західні філософи (Д. Белл, Масуда) вважають, що поняття інформаційного суспільства являє собою узагальнення, охоплює всі сфери суспільства: ***в технічній сфері*** – широке упровадження інформаційних технологій у виробничому, економічному, діловому житті, в систему освіти і побуту; інвестиції в освіту та підвищення кваліфікації; ***в економічній сфері*** інформація перетворюється в товар; ***в соціальній сфері*** вона стає головним фактором зміни якості життя; ***в***

політичній сфері – вільний доступ до різноманітної інформації, покликаної забезпечити на цій основі широкий обмін думками; *в культурній сфері* – обмін інформацією допомагає формувати відповідні норми і цінності, що відповідають потребами нового суспільства. Серед головних трендів, вплив яких є найбільш суттєвим, є: 1) урбанізація; 2) міграція»; 3) інформатизація суспільства та проникнення нових телекомунікаційних технологій, формування економічної системи, що базується на знаннях; 4) глобальні виклики сучасності; 5) зростання за принципами стійкого розвитку. На нашу думку, інформаційне суспільство все глибше проникає в усі сфери сучасного соціуму – економічну, військову, медичну, екологічну, політико-адміністративну, медійно-комунікаційну, науково-освітню, культурну. Інформаційна складова відіграє сьогодні суттєву роль у формуванні конкурентного потенціалу держави, розвитку людського фактору, розвитку міжнародних відносин. В Україні відбувається інтенсивна інформатизація більшості сфер людського життя та діяльності, а це є запорукою того, що інформаційні технології стануть невдовзі визначальним чинником соціально-економічного та інтелектуального прогресу. Інформаційне суспільство дійсно стоїть на порозі нашого дому, нашої історії, і від того, як наша країна і люди зможуть його прийняти та інтерпретувати, залежить доля нашої цивілізації. Інформаційне суспільство стане потребою часу. Проте інформаційне суспільство не зможе утвердитися у нашому суспільстві без цілеспрямованого впливу держави, громадянського суспільства та дій самих людей.

Список використаної літератури:

1. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. – М.: ГУВШЭ, 1996. – 608 с.
2. Пунченко О.П. Фреймы для репрезентации современного этапа цивилизационного развития / О.П.Пунченко // Философия и социальные науки.- Минск.-2014.- № 2.- С.26-30.
3. Зеленков А.И., Олейник И.В. Информационная цивилизация как глобальный проект эпохи постсовременности / И.В.Олейник // Философия и социальные науки.- Минск.-2014.- № 2.- С.17-20.
4. Маклюэн Г.М. Галактика Гутенберга. Сотворение человека печатной культуры / Г.М.Маклюэн; пер. с англ. и прим.: А.Юдин.- Киев: Ника-Центр, 2004.- 432 с.
5. Лазаревич А.А. Глобальное коммуникационное общество /Анатолий Аркадьевич Лазаревич.- Минск: Белорусская книга, 2008.- 350с.
6. Дзьобань О. Філософсько-правовий дискурс права людини на інформацію в інформаційному суспільстві / О. Дзьобань // Зовнішні справи.-2014.- № 12. – С. 41-45.

REFERENCES

1. Castells M. Information Age: Economy, Society and Culture. - M .: GUVSHE, 1996. - 608 p.
2. Punchenko OP Frames to represent the current stage of development of civilization / O.P.Punchenko // Philosophy and Social Sciences. - Minsk.-2014.- № 2.- P.26-30.
3. Zelenkov A.I., Oliyini I.V. Information civilization as a global project postmodern / I.V.Oliyini // Philosophy and Social Sciences. - Minsk.-2014.- № 2.- P.17-20.
4. G.M.Maklyuen, Gutenberg Galaxy. The Creation of Man print culture / G.M.Maklyuen; translation from English and application of its.: A.Yudin.- Kiev: Nick Center, 2004.- 432 p.

5. Lazarevich A.A. Global communication society / Lazarevich A. A.- Minsk: Belarusian book, 2008.- 350p.

6. Dzieban' O. Philosophical and legal discourse on human rights in the information society / Dzieban' O // Foreign Affairs.-2014.- № 12. - P. 41-45.

ВОРОНКОВА В.Г., доктор философских наук, профессор, заведующая кафедрой менеджмента организаций и управления проектами, Запорожская государственная инженерная академия (Запорожье, Украина), valentina-voronkova@yandex.ru

Соснин А.В., доктор политических наук, профессор, заведующий кафедрой международной информации Национального авиационного университета (Киев, Украина), alvas.sosnin@yandex.ru

---

ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ: ВЫЗОВ ИЛИ ПОТРЕБНОСТЬ ВРЕМЕНИ?

Разработка концепций функционирования информационного общества становится самой важной задачей общественно-политического развития современного государства, которое должно стать конкурентоспособным, инновационным, технологически оснащенным, нацеленным на развитие науки, образования, культуры. Раскрывается сущность новой глобальной информационной экономики, которая способствует появлению новой информационной формы - сетевого предприятия, которое характеризуется гибким производством, новыми системами управления, организациями, которые базируются на горизонтальной, а не на вертикальной модели. Дается анализ того, что информационная революция, которую еще называют компьютерной, начавшись с появления первого персонального компьютера, принципиально изменила образ жизни и характер труда в большинстве стран мира.

Ключевые слова: информационное общество, информация, информационализм, сетевое производство, информационная экономика, информационная революция

Voronkova, Valentina, is a Doctor of Philosophy, professor, Head of the Department of Management of Organizations and project management, Zaporozhye State Engineering Academy (Ukraine, Zaporozhye), valentina-voronkova@yandex.ru

Sosnin, Alexander, Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Head of International Information National Aviation University, alvas.sosnin@yandex.ru

FORMATION OF INFORMATION SOCIETY IN UKRAINE: A CHALLENGE OR NEED TIME?

Development of concepts functioning information society is the most important task of social and political development of the modern state, to be competitive, innovative, technologically equipped, aimed at the development of science, education and culture. The essence of the new global information economy, which contributes to the emergence of new forms of information - the enterprise network, characterized by flexible manufacturing, new management systems, organizations, based on a horizontal rather than a vertical model.

The analysis of that information revolution, also known as computer, beginning with the appearance of the first personal computer, fundamentally changed the nature of life and work of people in most countries. Of values for Ukraine are increasing national competitiveness through the development of high-tech sectors of the economy and quality of life of citizens by the information economy.

It is proved that the information revolution, also known as computer, beginning with the appearance of the first personal computer in 1981, fundamentally changed the nature of life and work of people in most countries. The analysis that a characteristic feature of this revolution is that information has become a critical resource without which it is possible in principle to carry out business management of the modern world. The result of information is that there were not only non-waste and energy-saving technologies, but also the most economic activity substantially transformed in the direction of differentiation of production. Proved that the information revolution has increased the possibility of many people to monitor the changes that occur in the environment, social and political life. Despite the fact that the nature of the information economy outlined quite clearly the nature of the information society is not yet defined. The conclusion is that one of its features is the ability to better access to information, but modern society is divided into those who have access to information and those who have no such access, causing a new form of social stratification - "information rich" and "information poor". However, technological shifts in such societies do not lead to changes in political or other form of society. In broad terms, in terms of systemic change, information technology promotes cultural globalization and therefore weakening of national cultures and nations - states as the basic units of social organization. As a result, the information society is interpreted as a specific stage of modern civilization dynamics as actual "information civilization", in which social processes are influenced "information economy".

Key words: information society, information informatism, network production, information economy, information revolution

*Дата надходження рукопису 20.03. 2015 року
Рекомендовано до публікації 25.03.2015 року*